

Monumentnummer*: 527070

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 19 juli 2004
Kadaster deel/nr 82952/133

Woonplaats* Ede
Gemeente* Ede
Provincie* Gelderland

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Ede	C			5683
Ede	C			5693
Ede	C			5694
Ede	C			5796
Ede	C			5797

*Omschrijving***

Omschrijving onderdeel 8: WAS- ,KLEED- EN SCHAFTLOKAAL.

Inleiding

Voormalig was-, kleed- en schaftlokaal met loopbruggen (WASINRICHTING, KLEEDGELEGENHEID, KANTINE), gebouwd in 1950-51 naar een ontwerp uit 1949 van architect D. Masselink van het Bouwkundig Plannenbureau A.K.U. (aangeduid onder nummer 8 op bijbehorende kaart). Het gebouw is gelegen op de binnenplaats van het oude fabriekscarré en is via loopbruggen verbonden met de productiegebouwen. De bouwkosten werden geraamd op 300.000,- gulden. De bouwstijl vertoont invloeden van het naoorlogs functionalisme en het architectonisch concept is te bezien als een kleinschalige variant en vroeg voorbeeld van het indertijd geïntroduceerde idee van de 'megastructuur': een relatief groot gebouw dat uiteenlopende functies en verkeerswegen in zich opneemt, destijds vooral bekend geraakt via het door Van Tijen en Maaskant tussen 1947 en 1952 gebouwde Groothandelsgebouw in Rotterdam.

Voor de oorlog waren er meerdere schaft- en kleedlokalen op het terrein aanwezig, die echter door enkele oorlogsbombardementen werden beschadigd. Na jaren van behelpen met krappe ruimtes, verrees er in 1951 dit voor die tijd zeer moderne en gerieflijke

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

bouwwerk, dat wegens de loopbruggen al gauw "de Luchtbrug" als bijnaam kreeg. Het gebouw en de inrichting waren indertijd toonaangevend en hebben landelijk voor vele bedrijfskantines als voorbeeld gediend. De opening in oktober 1951 werd rechtstreeks via de radio uitgezonden.

Omschrijving

Het gebouw beslaat een rechthoekig grondplan en telt twee bouwlagen van gelijke breedte en lengte plus een derde, teruggelegen bouwlaag met omlopend terras, alle platgedekt met ruim, licht opgeknikt overstek. Vanuit de derde bouwlaag vormen twee, op de kopse kanten gesitueerde loopbruggen, beide eveneens platgedekt maar met een lager dak, een verbinding met het oude fabriekscarré. Het gebouw heeft een betonnen casco en dito vloeren en is voornamelijk opgetrokken uit beton, baksteen, staal en glas. De constructie bestaat uit vlakke betonnen vloer- en zolderplaten, direct ondersteund door een omvangrijke zuilenstelling, in de derde bouwlaag uitmondend in betonnen vollewand portaalspanten met opwaarts geknikte onderranden en zich naar onderen verjongende stijlen. De loopbruggen worden geschraagd door betonnen vollewand portaalspanten met opwaarts geknikte onderranden en relatief weinig toegepaste betonnen pendelstijlen voorzien van bijzondere stalen koppen met staafijzers. Het ornamentloze ontwerp wordt verlevendigd door de toepassing van bijzondere materialen, zoals decoratief werkende, in strekkenverband rond de kopgevels gemetselde, blauw geglazuurde baksteen en grootschalig gebruik van glazen bouwstenen in de afgeronde hoeken van de derde bouwlaag. De eerste twee bouwlagen worden door de zuilenstelling geleed in 20 lengtetraveeën en 6 breedtetraveeën. In de langsegevels zijn tussen de staanders achttienvaks betonnen cassettenkozijnen geplaatst waarin stalen ramen, die over beide bouwlagen lopen maar in het middendeel blind zijn. De hoeken zijn opgetrokken in voornoemde, blauw geglazuurde baksteen. Centraal in de kopgevels bevinden zich de entreeportalen, over twee bouwlagen voorzien van glazen puiken met op begane-grondniveau drie dubbele ijzeren toegangsdeuren. Ter weerszijden enkele vierkante valraampjes met karakteristieke betonnen kaderkozijnen. De terrassen op de derde bouwlaag zijn afgezet met een ijzeren balustrade. Tussen de staanders van de langsegevels cassettenkozijnen als voornoemd waarin stalen ramen en deuren. De afgeronde hoeken zijn eveneens geleed door betonnen cassettenkozijnen, maar volledig ingevuld met glazen bouwstenen. Loopbruggen vergelijkbaar gedetailleerd.

De indeling van het interieur is in grote lijnen ongewijzigd. Ontsluiting van de verdiepingen via keizerlijke trappen in de kopgevels van het gebouw. Opzet en inrichting van het gebouw geheel gericht op helderheid, schoonheid, hygiëne en veel licht- en luchttoetreding. In de parterre en de eerste verdieping bevonden zich de kleed- en waslokalen. In beide kleedlokalen stonden in het midden wasbakken en aan de zijkanten kleedkastjes, in totaal 1032 per bouwlaag. Elke week kreeg iedere werknemer een stuk sunlight-zeep. De kastjes werden rond de bestaande zuilen aangebracht en zijn voor een groot deel bewaard gebleven. Iedere werknemer kreeg zijn eigen afsluitbare kleedkastje, voor die tijd een noviteit. Op de tweede verdieping het schaftlokaal, met vrije uitzichten op de binnenplaats van het oude carré. Oorspronkelijk waren hier drie schaftruimtes, waarvan het gebruik afhankelijk was van stand en geslacht. De fabrieksmeisjes hadden een kantine in de luchtbrug naar de textielafdelingen. In het midden het grote lokaal voor het mannelijk fabriekspersoneel en in de luchtbrug aan de andere zijde de beambtenkantine voor kantoorpersoneel.

Waardering

Het voormalig was-, kleed- en schaftlokaal (WASINRICHTING, KLEEDGELEGENHEID, KANTINE) is van algemeen belang:

- het object heeft cultuurhistorische waarden als illustratie van het pionierskarakter van de bedrijfsleiding in sociaal-economisch opzicht, waarbij ten behoeve van het welbevinden van het personeel steeds meer voorzieningen werden getroffen op het terrein.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Daarnaast vanwege het belang van het innovatieve ontwerp voor de typologische ontwikkeling van naoorlogse bedrijfskantines in Nederland;

- het object heeft architectuurhistorische waarden als exponent van het naoorlogse Functionalisme, en inzonderheid als vroeg voorbeeld van een kleinschalige variant op het indertijd innovatieve concept van de megastructuur. Daarnaast vanwege de toegepaste bouwtechnische constructies, met name de centrale zuilenstelling, vollewand portaalspanten in de kantine en pendelstijlen onder de loopbruggen;

- het object heeft ensemblewaarden vanwege de weloverwogen situering op het binnenterrein van het oude fabriekscarré, waarmee het via de loopbruggen functioneel verbonden was, en als zodanig goed en snel bereikbaar was vanuit de omliggende bedrijfshallen.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie